

Звіт щодо здійснення замовниками закупівель за державні кошти у першому півріччі 2009 року

На даний час правовідносини у сфері державних закупівель регулюються Положенням про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 17.10.2008 № 921 (зі змінами) (далі - Положення). Пунктом 9 цього Положення Мінекономіки визначено спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань координації закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти (далі - Уповноважений орган).

У поточному році значна увага Мінекономіки як уповноваженого органу була зосереджена на розробці та удосконаленні нормативно-правової бази у сфері державних закупівель, контролю за дотриманням розпорядниками державних коштів вимог нормативно-правових актів щодо здійснення державних закупівель на конкурентній основі, організації навчання та підвищення кваліфікації спеціалістів у сфері здійснення закупівель.

Так з метою удосконалення механізму закупівлі товарів, робіт і послуг, ціни (тарифи) на які підлягають державному регулюванню та реєстрації, Мінекономіки розроблено проект постанови Кабінету Міністрів України щодо внесення змін до пункту 6 Положення (постанова Кабінету Міністрів України від 25.02.2009 № 208).

Для захисту вітчизняної економіки від наслідків світової фінансово-економічної кризи Мінекономіки розроблено, а Кабінетом Міністрів України прийнято постанову про внесення змін до Положення про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти, які полягають у тому, що тимчасово, до 01.01.2011, закупівля товарів, робіт і послуг за державні кошти здійснюється у вітчизняних виробників цих товарів, робіт і послуг (юридичних та фізичних осіб), крім товарів, які не виробляються в Україні (постанова Кабінету Міністрів України від 24.06.2009 № 647). Зокрема, постановою запроваджено визначення поняття "вітчизняний виробник", встановлено перелік документів, необхідних для документального підтвердження статусу вітчизняного виробника, та визначено наслідки у разі їх неподання. Запровадження такої норми в умовах фінансової кризи є адекватним з огляду на необхідність підтримки державою вітчизняних виробників.

Водночас для вирішення питання реалізації інфраструктурних проектів у дорожньому господарстві та визначення на конкурентних засадах будівельних підприємств для виконання робіт з будівництва та ремонту автомобільних доріг за бюджетні кошти, а також підвищення якості дорожніх робіт та ефективного використання коштів, Мінекономіки розроблено відповідний проект постанови Кабінету Міністрів України, яким передбачається встановити особливості закупівлі робіт з будівництва та ремонту автомобільних доріг загального користування, які здійснюються за державні кошти шляхом зобов'язання замовника вимагати від учасників надання додаткової інформації, передбаченої Положенням, а також включення до договору про закупівлю робіт з будівництва та ремонту автомобільних доріг загального користування обов'язкових вимог щодо виконання генеральним підрядником не менше 60 відсотків обсягів робіт за договором без залучення субпідрядних організацій та відповідальності генерального підрядника за невиконання чи неналежне виконання умов договору.

Крім того, з метою встановлення прозорого механізму здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти, упорядкування договірних відносин у сфері державних закупівель, а також раціонального використання державних коштів, Міністерством розроблено проект постанови Кабінету Міністрів України стосовно заборони зміни істотних умов договору про закупівлю після його підписання, крім випадків зменшення обсягів закупівлі залежно від реального фінансування видатків, узгодженого зменшення сторонами ціни договору про закупівлю, а також у випадках, прямо передбачених Положенням.

З власної ініціативи Мінекономіки розроблено проект постанови Кабінету Міністрів України щодо внесення відповідних змін до Положення, яким передбачається встановити, що закупівля товарів, робіт і послуг має здійснюватися комунальними підприємствами з дотриманням вимог Положення, незалежно від джерел фінансування такої закупівлі. Прийняття постанови сприятиме встановленню прозорого механізму здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти комунальними підприємствами, а також надасть можливість посилити контроль за здійсненням закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти комунальними підприємствами.

Наказом Мінекономіки від 20.05.2009 № 470, зареєстрованим в Мін'юсті 07.08.2009 за № 740/16756, затверджене типові положення про тендерний комітет, що регламентує загальні організаційні та процедурні засади діяльності тендерних комітетів, а також права, обов'язки та відповідальність його членів.

Мінекономіки приділяє значну увагу питанню підготовки спеціалістів у сфері здійснення державних закупівель, оскільки навіть найбільш досконалий з точки зору процедури торгів закупівельний механізм може дати збій за рахунок людського фактору. Значне збільшення кількості скарг учасників на порушення замовниками процедур закупівель дозволяє зробити висновки про відсутність досвіду та достатньої професійної кваліфікації фахівців, які відповідають за їх організацію та проведення державних закупівель. Наразі Міністерством розроблено наказ про затвердження Порядку навчання та підвищення кваліфікації спеціалістів у сфері здійснення державних закупівель, який знаходиться на реєстрації у Мін'юсті.

Крім того, Мінекономіки проводиться робота щодо адаптації чинного законодавства у сфері державних закупівель до вимог СОТ та ЄС.

У Києві з 30 червня по 3 липня 2009 року відбувся сьомий раунд переговорів щодо створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Мінекономіки виступає активним учасником цього переговорного процесу. Результатом зазначених переговорів має бути підписання Угоди про створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, реалізація якої буде ще одним кроком у наближенні українського законодавства та практики у відповідність з нормами та положеннями Європейського Союзу.

Поряд з цим Мінекономіки є партнером проекту Єврокомісії "Гармонізація системи захисту конкуренції та системи державних закупівель України зі стандартами ЄС", метою якого також є адаптація законодавства у сфері державних закупівель до стандартів ЄС та СОТ.

У рамках цього проекту планується розробити концепцію розвитку системи державних закупівель в Україні та стратегію запровадження електронних закупівель. Ці документи особливо важливі в контексті переговорів щодо створення зони вільної торгівлі.

Крім того, міжнародні експерти надають допомогу Мінекономіки у розробленні уніфікованих стандартних документів у сфері державних закупівель.

Здійснення замовниками закупівель за державні кошти

З метою забезпечення дотримання принципу прозорості державних закупівель замовники безоплатно публікують оголошення про здійснення закупівель в інформаційному бюлетені "Вісник державних закупівель" та розміщують зазначену інформацію на загальнодержавному веб-порталі "Державні закупівлі", створеному Уповноваженим органом.

Аналіз здійснення закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти замовниками – розпорядниками державних коштів за перше півріччя 2009 року проведено на основі:

оголошень про закупівлю, розміщених в інформаційному бюлетені "Вісник державних закупівель" та на загальнодержавному веб-порталі "Державні закупівлі";

державного статистичного спостереження за перше півріччя 2009 року за формою № 1-торги (тендери) "Звіт про проведення торгів (тендерів) на закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти";

інформації щодо погодження Мінекономіки процедур закупівлі в одного учасника та торгів з обмеженою участю;

копій договорів, укладених замовниками відповідно до окремих рішень Кабінету Міністрів України.

За офіційними даними редакції інформаційного бюлетеня "Вісник державних закупівель", у період з січня по червень 2009 року в інформаційному бюлетені "Вісник державних закупівель" було опубліковано 33 956 оголошень, з них 18 038 оголошень про заплановані закупівлі (у тому числі: 17 509 оголошень про проведення відкритих торгів, 228 – двоступеневих, 301 – попередньої кваліфікації) та 15 918 оголошень про результати проведення торгів.

Згідно з даними Держкомстату у першому півріччя 2009 року відбулося зменшення кількості оголошень про результати проведення торгів з 25 983 оголошень до 16 731 оголошення.

Слід зазначити, що протягом звітного періоду кількість оголошень про результати проведення торгів, які відмінені чи визнані замовником такими, що не відбулися, зменшилася і становила 3440, що майже в 2 рази менше проти аналогічного показника минулого року. Отже, можна зробити висновок, що більшість торгів на даний час завершуються визначенням переможця та укладанням договорів.

Аналіз свідчить, що у першому півріччі 2009 року порівняно з аналогічним періодом 2008 року відбулося зменшення застосування процедур закупівель за державні кошти, передбачених Положенням. Така ситуація, на думку Мінекономіки, обумовлена, в першу чергу, встановленням з 02.04.2008 вищих вартісних порогових меж застосування процедур закупівель, а також впливом світової фінансової кризи.

У першому півріччі 2009 року розпорядниками бюджетних коштів проведено 47 192 процедури закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти з урахуванням лотів, що є меншим на 16,7 відсотка відповідного показника 2008 року (56 663 процедур).

Характерною ознакою звітного періоду є значне зменшення проведення неконкурентних процедур. Так, кількість процедур закупівель в одного учасника, проведених протягом першого півріччя 2009 року становила 845 проти аналогічного показника у 2008 році – 6871, а застосування торгів з обмеженою участю зменшилось з 564 до 137. При цьому зазначаємо, що з часу покладання на Мінекономіки функцій Уповноваженого органу (з 02.04.2008) у минулому році за аналогічний звітний період Міністерством погоджено лише 533 процедури закупівель.

Водночас відбулося зростання з 70,8 відсотка до 76,1 відсотка частки відкритих торгів у загальній структурі закупівель за державні кошти. Також зросла на 8,1 відсотка частка застосування запиту цінових пропозицій (котирувань).

Це свідчить, що під час вибору процедури закупівель замовники все частіше надають перевагу конкурентним процедурам: відкритим торгам та запиту цінових пропозицій (котирувань).

Порівняльна таблиця проведених процедур закупівель з урахуванням частин предмета закупівлі (лотів) за січень-червень 2008 – 2009 років

Назва	2008		2009		Відхилення	
	кількість	частка у загальній кількості, %	кількість	частка у загальній кількості, %	кількість	%
Відкриті торги	40106	70,8	35922	76,1	-4184	5,3
Редукціон	1413	2,5	16	0,03	-1397	-2,5
Торги обмеженою участю з	564	1,0	137	0,3	-427	-0,7
Двоступеневі торги	294	0,5	278	0,6	-16	0,1
Запит цінкових пропозицій (котирувань)	7415	13,1	9994	21,2	2579	8,1
Закупівля одного учасника в	6871	12,1	845	1,8	-6026	-10,3
Усього	56663	100	47192	100	-9471	-

Питома вага конкурентних процедур закупівель у загальній кількості проведених у першому півріччі 2009 року процедур становила 98,2 відсотка (46 347 процедур), що більше аналогічного рівня 2008 року – 87,9 відсотка (49 792 процедури).

Динаміка проведених конкурентних та неконкурентних процедур закупівель з урахуванням частин предмета закупівлі (лотів)

за січень-червень 2008-2009 років

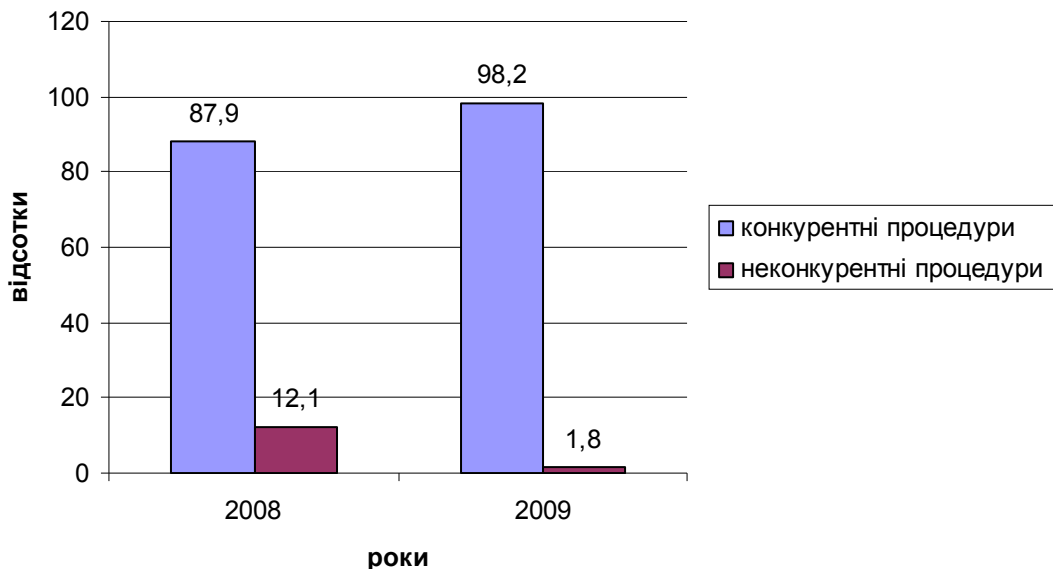

Рис. 1.

Найбільшу кількість процедур закупівель з урахуванням частин предмета закупівлі (лотів) проведено у Мінпаливенерго – 7078, Мінвуглепром – 5608, Мінтрансв'язку – 4681, Миколаївській – 2184, Київській – 1729, Дніпропетровській – 1665, Донецькій – 1640 та Херсонській областях – 1249 (рис. 2).

Кількісна характеристика процедур закупівель у першому півріччі 2009 року

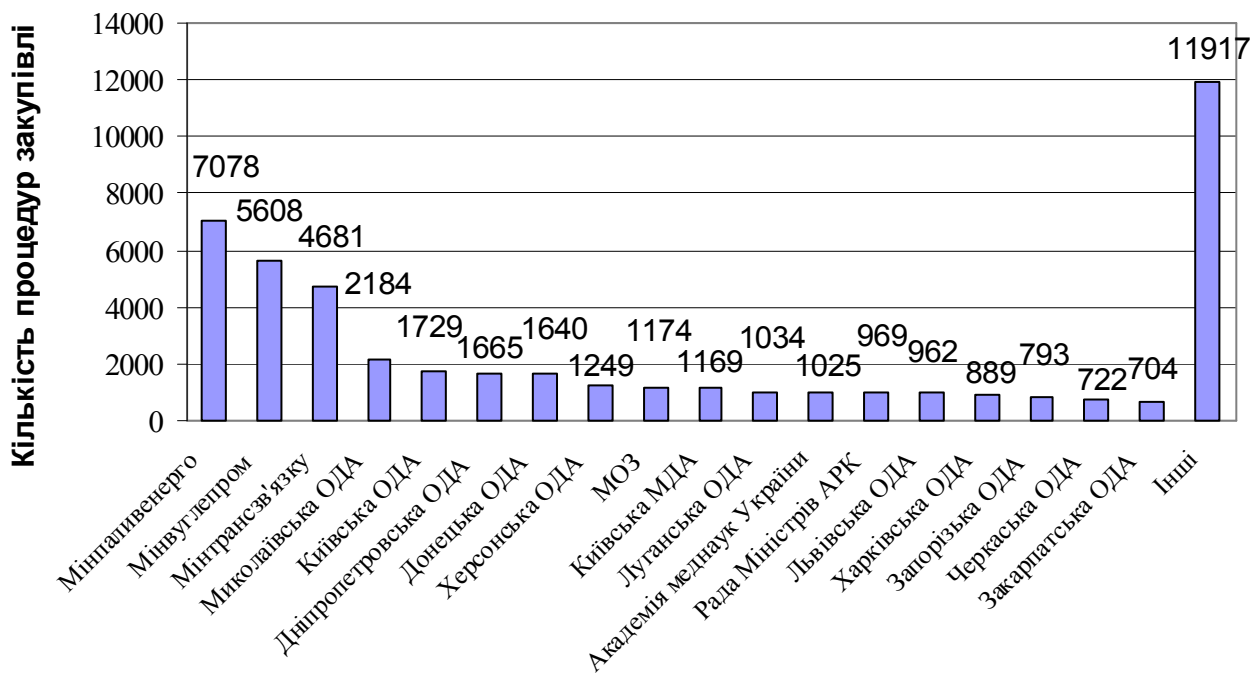

Рис. 2

Слід відмітити, що у поточному році кількість процедур закупівель відмінених або визнаних такими, що не відбулися за частинами предмета закупівлі (лотами), зменшилася з 23,1 відсотка до 22,9 відсотка і становить 10 812.

Кількісна характеристика відмінених або визнаних таким, що не відбулися процедур закупівель у першому півріччі 2009 року

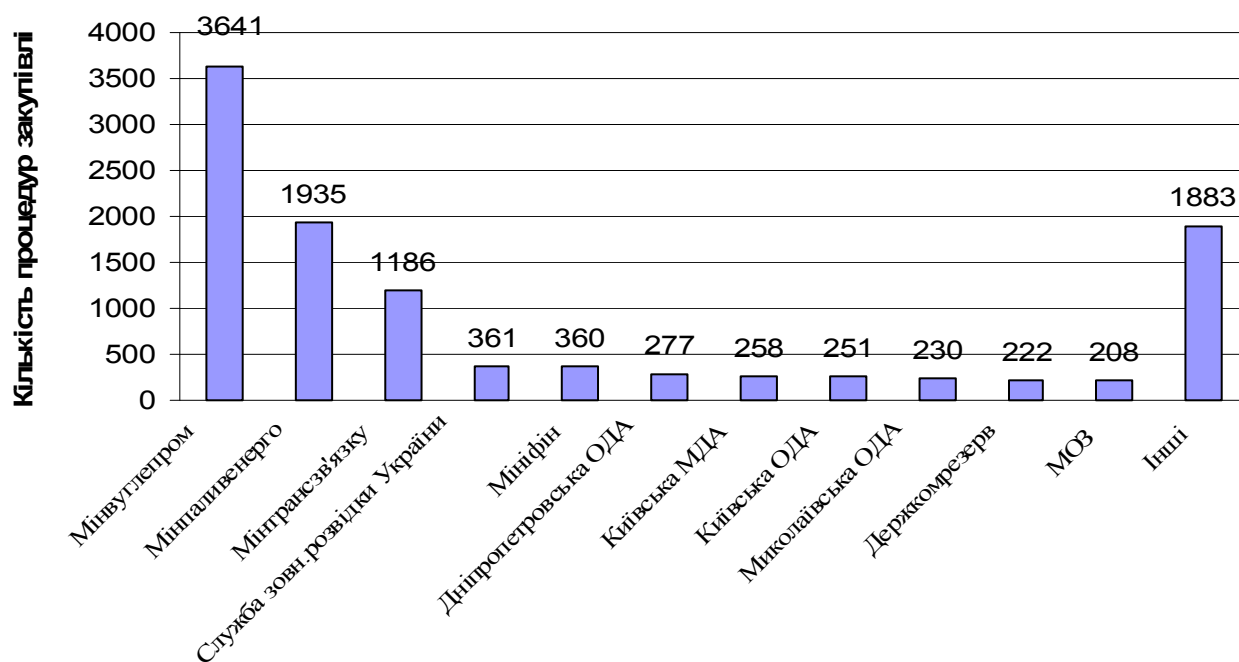

Рис. 3

Найбільшу кількість торгів відмінених або визнаних таким, що не відбулися, зафіксовано в таких центральних органах виконавчої влади: Мінвуглепром – 3641, Мінпаливенерго – 1935, Мінтрансв'язку – 1186. Серед регіонів цей показник відповідно становить: Дніпропетровська – 277, Київська – 251 та Миколаївська облдержадміністрації – 230, а також м. Київ – 258 (рис. 3).

При цьому в цих центральних органах виконавчої влади відмінені торги чи визнані такими, що не відбулися, становлять високий відсоток від загальної кількості проведених процедур: у Служби зовнішньої розвідки України – 85,3 відсотка, у Мінвуглепромі – 64,9 відсотка, у Мінфіні – 52,6 відсотка.

Як свідчить аналіз, кількість відмінених торгів у регіонах України коливається від 2,6 до 22,1 відсотка від загального числа проведених процедур. Найбільша кількість відмінених торгів, зокрема: у м. Києві, Дніпропетровській та Чернівецькій областях.

Слід зазначити, що найбільша частка відмінених процедур припадає на відкриті торги, що свідчить про неможливість результативного завершення значної кількості цього виду процедур закупівель.

Серед причин, які призвели до відміни торгів або визнання їх такими, що не відбулися, варто відмітити: подання учасниками меншої кількості тендерних пропозицій, ніж визначено законодавством, відхилення всіх тендерних пропозицій, вплив об'єктивних непередбачуваних обставин, ціна найбільш вигідної тендерної пропозиції перевищила суму, передбачену замовником для фінансування закупівлі, результати оскарження, відмова підписання договору переможцем, інші причини.

Загалом протягом першого півріччя 2009 року у процедурах закупівлі за державні кошти взяли участь 78 052 суб'єкти підприємницької діяльності, 26 307 з яких було визнано переможцями.

Аналіз показує, що у звітному періоді порівняно з попереднім роком зросла активність учасників процедур закупівель. За цей період під час проведення торгів учасниками було подано 121 809 тендерних пропозицій, що на 6,6 відсотка більше, ніж у першому півріччі 2008 року. Але при цьому зросла кількість відхилених пропозицій з 8,6 відсотка у минулому році до 18,2 у поточному році.

Протягом звітної періоду співвідношення кількості учасників, які подали тендерні пропозиції для участі у процедурах закупівлі до кількості учасників – переможців збільшилося з 2,4 у 2008 році до 3 у 2009 році, що говорить про підвищення рівня конкуренції при проведенні процедур закупівель за державні кошти та про відновлення довіри до цієї сфери у потенційних учасників торгів.

Слід зазначити, що серед загальної кількості укладених протягом першого півріччя 2009 року договорів (28 497) 98,9 відсотка припадає на договори з вітчизняними суб'єктами господарювання.

У поточному році замовниками заплановано здійснити закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти на загальну суму 120 395 125,7 тис. гривень, що в 1,7 раза менше від аналогічного показника попереднього року.

Загальна сума коштів за укладеними договорами в результаті проведених у першому півріччі 2009 року процедур закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти становить 58 433 419,5 тис. гривень, що на 51,6 відсотка менше порівняно з відповідним періодом минулого року. При цьому з цієї суми на договори, укладені Мінпаливенерго та підвідомчими організаціями припадає 25 963 732 тис. гривень (44,43 відсотка), Мінтрансв'язку – 12 356 826,1 тис. гривень (21,15 відсотка), Укравтодором – 3 970 824 тис. гривень (6,8 відсотка), Мінвуглепромом – 2 859 280,1 тис. гривень (4,89 відсотка), Київською міською державною адміністрацією – 1 300 092,5 тис. гривень (2,22 відсотка), Харківською ОДА – 732 041,3 тис. гривень (1,25 відсотка), Донецькою ОДА – 711 964 (1,22 відсотка).

**Структура розподілу коштів за укладеними договорами
у першому півріччі 2009 року в розрізі замовників**

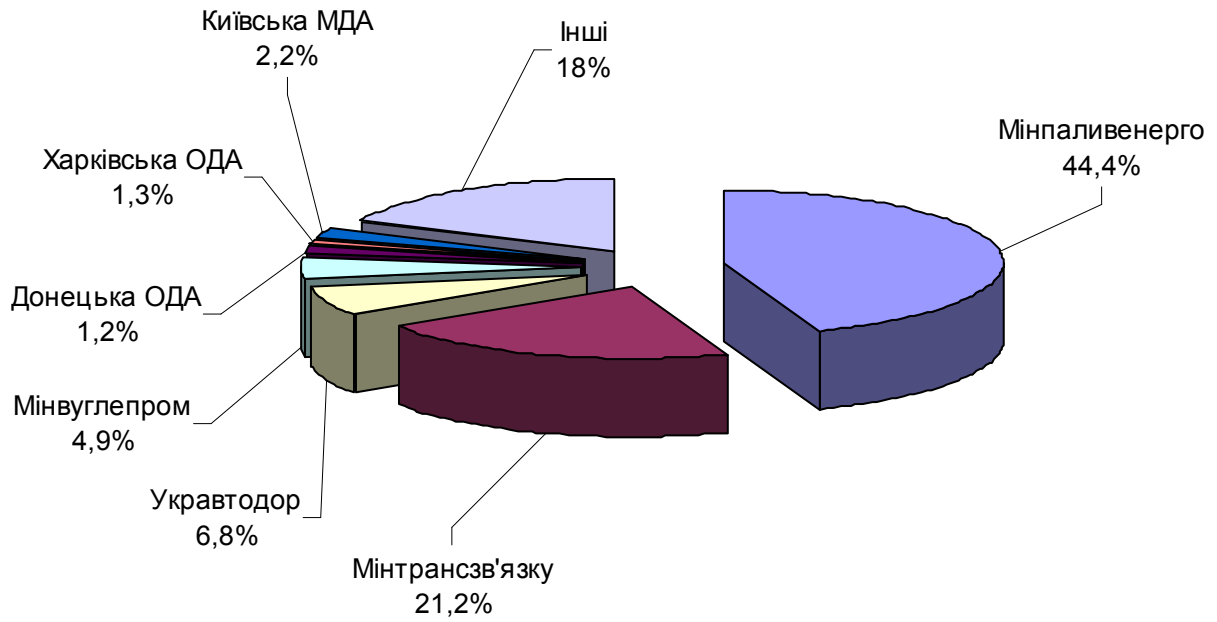

Рис. 4.

Найбільшу частку в структурі джерел фінансування зобов'язань за договорами про закупівлю за державні кошти як і в попередньому році становлять кошти господарських товариств, в яких державна частка перевищує 50 відсотків (Рис. 5).

Структура розподілу коштів за укладеними договорами у першому півріччі 2009 року в розрізі джерел фінансування

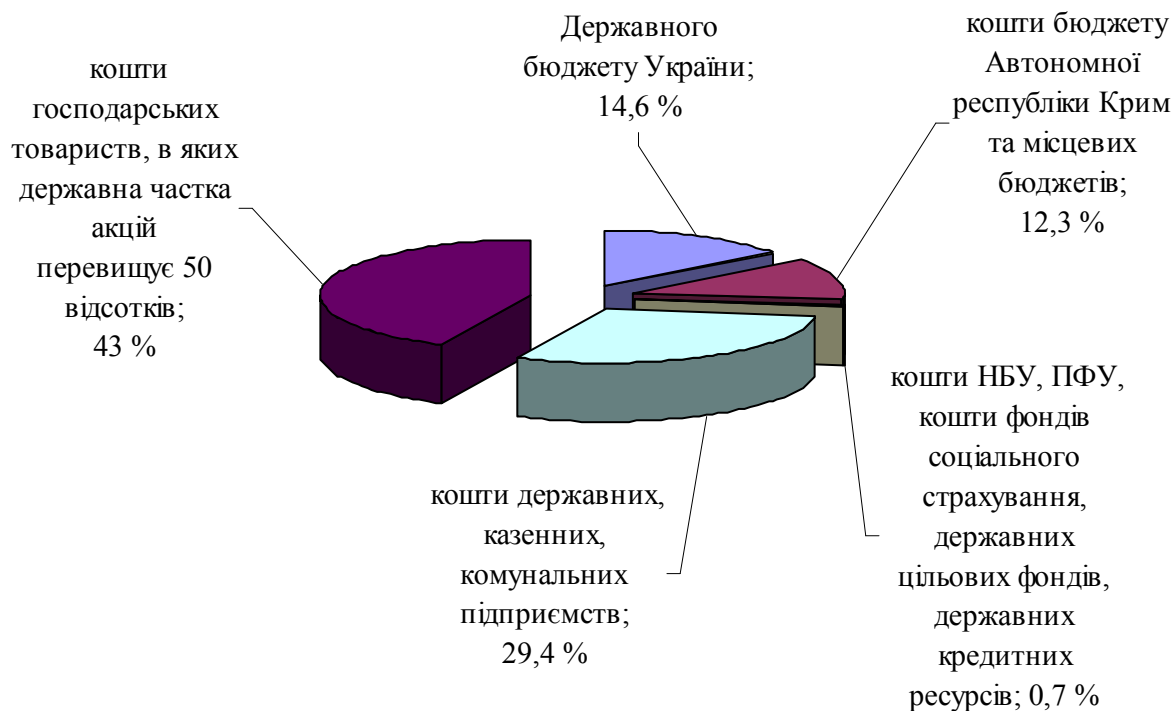

Рис. 5

Слід зазначити, що основними позитивними результатами змін, що запроваджуються протягом 2008-2009 років у сфері держаних закупівель є зростання рівня конкуренції у цій сфері та поступове відновлення довіри до неї у потенційних учасників торгів. Замовники все частіше надають перевагу конкурентним процедурам: з 2008 по 2009 рік частка конкурентних процедур у загальній структурі закупівель за державні кошти зросла як у кількісному, так і у вартісному виразі.

Аналіз обсягів сум договорів, укладених у звітному періоді, відповідно до проведених процедур показує, що відбулося зростання питомої ваги відкритих (на 24,5 відсотка) та запиту цінових пропозицій (на 1,6 відсотка). Водночас зменшилась питома вага процедури закупівлі в одного учасника (на 23,3 відсотка).

Загалом за конкурентними процедурами закупівель у першому півріччі 2009 року було укладено договорів на суму 36 541 млн. гривень (62,5 відсотка), а за процедурою закупівлі в одного учасника – 21 892 млн. гривень (37,5 відсотка). Аналогічні показники за січень-червень 2008 року становив відповідно 39,3 та 60,7 відсотка.

Зазначене свідчить про зростання рівня конкуренції у сфері державних закупівель.

Порівняльна характеристика обсягів закупівель за конкурентними та неконкурентними процедурами за січень-червень 2008-2009 років

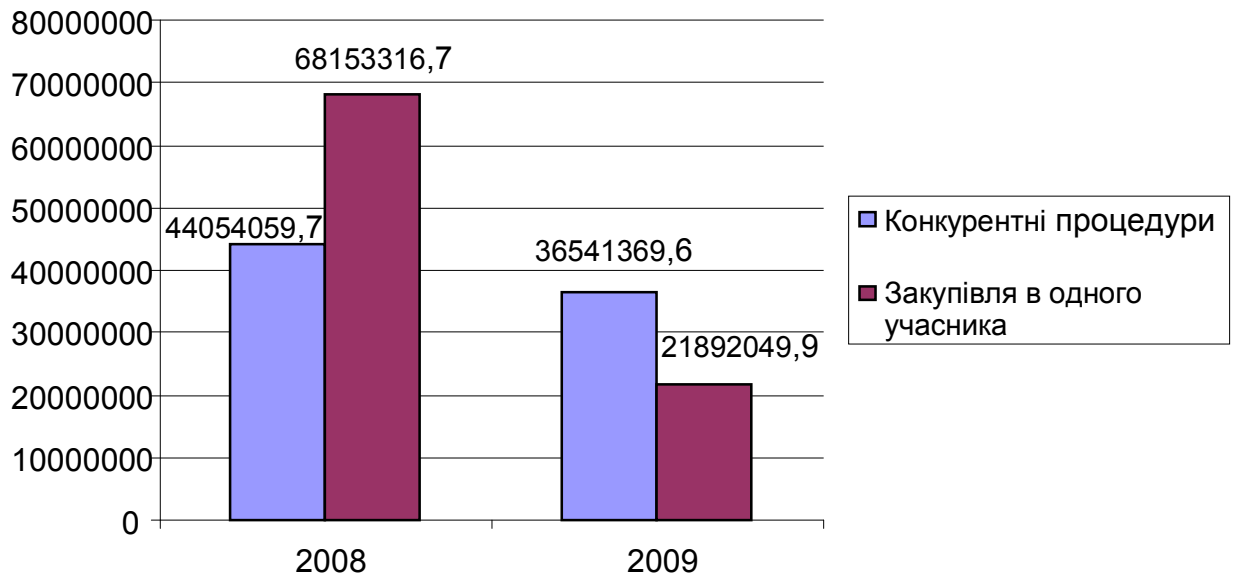

Рис. 7

При цьому збільшення частки застосування конкурентних процедур є однією з основних передумов створення конкурентного середовища у сфері державних закупівель та досягнення оптимального і раціонального використання державних коштів.

Однак слід зазначити, що в середньому на одну проведену процедуру закупівлі в одного учасника припадає 26 437,9 тис. гривень, а на процедуру відкритих торгів всього 1 239,6 тис. гривень.

Діяльність Мінекономіки з питань державних закупівель щодо виконання функцій, передбачених Положенням

До функцій Мінекономіки як уповноваженого органу відноситься розгляд скарг на рішення, дії або бездіяльність замовника, поданих учасниками до моменту укладення договору про закупівлю. Найчастіше оскаржуються рішення замовників про вибір переможця (акцепт тендерної пропозиції, яка в повній мірі не відповідає кваліфікаційним вимогам або умовам тендерної документації), неправомірне відхилення тендерної пропозиції скаржника, дискримінаційні вимоги тендерної документації, процедура розкриття тендерних пропозицій, порушення з боку замовника строків щодо надання тендерної документації, роз'яснення, ненадання протоколу розкриття тендерних пропозицій тощо.

Загалом протягом січня-червня поточного року до Мінекономіки надійшло та було опрацьовано 800 скарг.

Слід зазначити, що значною кількістю учасників під час оформлення та подання скарг не дотримано вимоги Порядку розгляду скарг, поданих учасниками до моменту укладення договору про закупівлю (накази Мінекономіки від 14.04.2008 № 126 та від 30.01.2009 № 65), а саме: скарги не містять відомостей про учасника, замовника, процедуру закупівлі, документів, що підтверджують подання учасниками тендерних (цінових) пропозицій, копій довідок про включення учасника до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України – для юридичних осіб – резидентів. До того ж скарги подані не на бланку, за підписом неуповноваженої особи, не скріплені печаткою юридичної особи. У зв'язку з цим Мінекономіки залишено без розгляду 543 скарги.

У звітний період за результатами опрацювання та розгляду скарг Мінекономіки прийнято рішення по 155 скаргам, у тому числі: 38 – частково задоволено, 105 не задоволено та повністю задоволено 12 скарг. На підставі вимог вищезазначеного Порядку за 5 скаргами здійснено перебіг строку.

За 72 скаргами рішення Мінекономіки не приймалося, оскільки на день отримання Міністерством скарги замовниками вже було укладено договір про закупівлю, 25 скарг відкликано скаржниками.

З метою перевірки фактів, викладених у зверненнях (скаргах) учасників процедур закупівель на дії замовників, Мінекономіки здійснюються запити щодо надання відповідними замовниками документації, пов'язаної із дотриманням законодавства у сфері державних закупівель. У разі виявлення порушень здійснення процедур закупівель за державні кошти, Мінекономіки вживаються заходи реагування відповідно до чинного законодавства.

З метою виконання функції контролю щодо дотримання замовниками вимог законодавства у сфері державних закупівель Мінекономіки протягом першого півріччя 2009 року було проведено 20 перевірок замовників, у тому числі:

планові: (державне територіальне галузеве об'єднання "Південно-Західна залізниця", МОЗ і МОН);

позапланові: (державне підприємство "НАЕК "Енергоатом", управління житлово-комунального господарства Білоцерківської міськради, Українське державне підприємство поштового зв'язку "Укрпошта", комунальне підприємство "Київський метрополітен", відкрите акціонерне товариство "Дніпроенерго", державне підприємство

"Ресурспостач", управління капітального будівництва Дніпродзержинської міськради, комунальний заклад "Київська обласна клінічна лікарня", державне підприємство "Укрвуглеторфреструктуризація", державне підприємство "Міжнародний аеропорт "Бориспіль", Мінприроди (перевірку проведено за рішенням Уряду у складі робочої групи центральних органів виконавчої влади).

Крім того, за зверненнями правоохоронних органів працівниками Мінекономіки здійснено ще п'ять перевірок: відкрите акціонерне товариство "Дніпропетровський вагоноремонтний завод", державне підприємство "Міжнародний аеропорт "Бориспіль", Міністерство оборони України, державне підприємство "Укрзалізничпостач" та Державна адміністрація залізничного транспорту України "Укрзалізниця".

За підсумками всіх перевірок встановлені порушення замовниками норм законодавства у сфері державних закупівель, при чому за рівнем наслідків на результати закупівель, виявлені порушення можна диференціювати від: "поодиноких порушень, які не вплинули на кінцевий результат процедури" до "порушень, які вплинули на об'єктивність вибору переможця закупівлі".

Зокрема, характерними порушеннями норм Положення про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.10.2008 № 921 (зі змінами), виявленими в ході перевірок були наступні:

з переможцями процедур закупівель розпорядниками державних коштів укладалися договори, що суперечать основним умовам, викладеним в тендерній документації;

замовниками приймалися та допускалися до оцінки тендерні пропозиції учасників, які отримано після передбаченого тендерною документацією кінцевого строку їх подання;

при проведенні торгів замовниками невірно визначено предмет закупівлі;

розпорядниками державних коштів не розміщувалися оголошення про заплановані закупівлі у відповідних міжнародних виданнях чи міжнародній мережі електронного зв'язку, враховуючи, що очікувана вартість предмета закупівлі перевищувала суму еквівалентну 200 тис євро для товарів і 500 тис. євро для робіт;

прийняття тендерним комітетом замовника рішень стосовно процедур закупівель проходило без необхідного визначеного законодавством кворуму присутніх членів тендерного комітету;

у звіті про результати процедури закупівлі товарів замовником відображено недостовірну інформацію;

до оцінки замовником допускалась лише одна тендерна пропозиція учасника, яка у подальшому визнавалась переможцем закупівлі;

до оцінки допускались тендерні пропозиції учасників, які не відповідали кваліфікаційним вимогам, а також умовам тендерної документації, тобто такі пропозиції повинні відхилитись замовником;

опублікування щодо результатів торгів у бюлетені "Вісник державних закупівель" здійснювалось замовниками з порушенням строків, визначених законодавством;

розпорядниками державних коштів не дотримувались вимоги щодо заповнення форм та інструкцій документів у сфері державних закупівель, затверджених наказами Мінекономіки від 04.04.2008 № 108, від 01.07.2008 № 252 та від 30.01.2009 № 61, а також іншими нормативно-правовими актами, що регламентують відносини у сфері закупівель.

За результатами перевірок матеріали щодо виявлених порушень вимог законодавства з боку службових осіб замовників надіслано на розгляд до правоохоронних органів та Державної контрольно-ревізійної служби для відповідного реагування.

На думку Міністерства, головним дієвим заходом, що забезпечує фактичне усунення замовниками виявлених перевіркою порушень у сфері державних закупівель, повернення використаних з порушенням законодавства державних коштів – є прийняті Мінекономіки рішення про визнання результатів процедур закупівель недійсними.

У зв'язку з цим, за результатами проведених перевірок та встановлених порушень законодавства, що вплинули на об'єктивність вибору переможця при проведенні замовниками процедур закупівель Мінекономіки було прийнято рішення, які оформлені відповідними наказами, щодо визнання результатів цих процедур закупівель на загальну суму 542,4 млн. гривень недійсними.

Таким чином, відповідні підрозділи Міністерства продовжують вживати постійних заходів контролю щодо дотримання замовниками вимог законодавства у сфері державних закупівель. При цьому інформація щодо результатів здійснених перевірок є доступною та розміщено на власному веб-сайті Міністерства.

Протягом січня – червня поточного року Мінекономіки було надано 534 роз'яснення щодо застосування окремих норм законодавства у сфері державних закупівель.

Проаналізувавши звернення суб'єктів державних закупівель, було виявлено окремі проблемні питання у застосуванні норм законодавства у сфері закупівель на практиці, за якими були надані офіційні роз'яснення, що опубліковані на офіційному веб-сайті Мінекономіки, зокрема, щодо допуску тендерних пропозицій до оцінки, забезпечення тендерної пропозиції, закупівлі пального для автотранспортних засобів, заміни сторони-виконавця у договорі про закупівлю на підставі договору, надання учасниками інформації про відсутність порушеної стосовно особи справи про банкрутство або ж визнання банкрутом, закупівлі послуг з оренди нерухомого майна, закупівлі вугілля кам'яного тощо.

Ще однією функцією Уповноваженого органу є погодження застосування процедури торгів з обмеженою участю та процедури закупівлі в одного учасника.

Протягом січня-червня 2009 року на розгляд до Мінекономіки надійшло більше 1,5 тис. пакетів документів щодо погодження застосування процедури торгів з обмеженою участю та процедури закупівлі в одного учасника.

За звітний період Мінекономіки розглянуто та прийнято 712 рішень щодо застосування процедури торгів з обмеженою участю та процедури закупівлі в одного учасника. Загальна очікувана вартість погоджених процедур закупівель становила 41 168 412,3 тис. гривень. При цьому більше 80 відсотків у загальному обсязі погоджень закупівлі в одного учасника, виданих Мінекономіки протягом півроку, становить погодження закупівлі вугілля (32 803,9 млн. гривень).

З метою забезпечення державної підтримки вітчизняної вугільної промисловості та на виконання пункту 1 Протоколу наради у Першого віце-прем'єр-міністра України з розгляду питань забезпечення сталої роботи паливно-енергетичного комплексу в осінньо-зимовому періоді 2008/2009 року від 03.11.2008 та пункту 16 Протоколу розширеного засідання Координаційної ради з питань врегулювання кризових ситуацій у вугільній промисловості від 13.11.2008 за підписом Прем'єр-міністра України у 2009 році значно збільшені обсяги закупівлі вугілля державним підприємством "Вугілля України" у вітчизняних вугледобувних підприємств та його реалізації енергогенеруючим компаніям.

Державному підприємству "Вугілля України" погоджено процедуру закупівлі в одного учасника для закупівлі у 42 вугледобувних підприємств вугілля кам'яного на загальну очікувану вартість 18 451 534 800 гривень. У лютому 2009 року трьома енергогенеруючими компаніями (відкритим акціонерним товариством "Донбасенерго", відкритим акціонерним товариством "Центренерго" та відкритим акціонерним товариством "Західенерго") застосовано процедуру закупівлі в одного учасника на закупівлю вугілля у державного підприємства "Вугілля України" на загальну очікувану вартість 14 352 329 056 гривень.

Закупівлі вугілля здійснювались за кошти підприємств з метою підтримки вітчизняної вугільної промисловості, збуту видобувного вугілля, його збагачення, що в свою чергу сприяло розвитку вугледобувних та вуглезбагачувальних підприємств України, створенню нових робочих місць та недопущенню закриття містоутворюючих шахт, що могло б спричинити соціально-економічну напругу.

Слід зазначити, що враховуючи світовий досвід, державна підтримка вугільній галузі надається в усіх без виключення країнах.

Протягом звітної періоду Мінекономіки прийнято 681 рішення щодо відмови у застосуванні процедур закупівлі в одного учасника та торгів з обмеженою участю на загальну суму 30 769 6574,9 тис. гривень.

Таким чином, Мінекономіки здійснюються необхідні заходи для виконання покладених на нього функцій спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань координації закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти.

Існуючі проблеми та шляхи їх усунення

Варто зазначити, що на сьогодні основним проблемним питанням у сфері державних закупівель залишається неврегульованість правовідносин саме на законодавчому рівні.

Мінекономіки переконане, що найбільш ефективним заходом по стабілізації ситуації у сфері державних закупівель в умовах фінансової кризи є прийняття Закону України "Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти" у редакції, що відповідатиме кращим світовим практикам, зокрема директивам ЄС у сфері державних закупівель, оскільки міжнародні зобов'язання перед СОТ та чітко сформульована мета наближення національного законодавства до нормативної бази ЄС у рамках асоціативної угоди, підготовка до укладення якої здійснюється у даний час, унеможлиблює відступ від міжнародних принципів і стандартів у сфері державних закупівель.

Зазначені зобов'язання України полягають у необхідності зближення існуючого і майбутнього законодавства України з законодавством Європейського Союзу. З цією метою Україна має вживати заходів для забезпечення того, щоб її законодавство поступово було приведенне у відповідність із законодавством Європейського Союзу.

Так, частина друга статті 51 Угоди про партнерство і співробітництво між Європейськими Співтовариствами і Україною в числі 16 пріоритетних галузей, в яких необхідно забезпечити зближення законодавства, передбачає і державні закупівлі. Тому, враховуючи, що в Україні саме зараз проходить процес законодавчого врегулювання відносин у сфері державних закупівель надзвичайно актуальним питанням є прийняття саме такого Закону, який би дозволив запровадити справедливую інституційну основу для державних закупівель, на якій можна побудувати і надалі посилити та реформувати загальну систему закупівель у відповідності з кращою європейською практикою.

Розроблений Мінекономіки та поданий Урядом до Верховної Ради України проект Закону України "Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти" (реєстраційний № 2263-1 від 12.05.2008) (далі – законопроект) прийнято Верховною Радою України за основу у першому читанні.

Враховуючи беззаперечну необхідність наближення законодавства України у сфері державних закупівель до основних принципів, визначених директивами Європейського Союзу, та триваючий переговорний процес щодо створення зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом, Мінекономіки доопрацювало редакцію законопроекту, яка була підтримана Світовим банком та Європейською комісією.

Міжнародними експертами зазначено, що цей проект Закону після його прийняття та впровадження забезпечить справедливую інституційну основу для державних закупівель, на якій можна побудувати і надалі посилити та реформувати загальную систему закупівель. Нормами цього проекту Закону створюється фундаментальний базис для продовження процесу реформ і наближення України до повної відповідності директивам Європейського Союзу у цій сфері.

На виконання відповідного доручення Уряду було утворено робочу групу по опрацюванню до другого читання законопроекту, до складу якої увійшли, зокрема, представники профільного комітету Верховної Ради України, Мінекономіки, Мінфіну, експерти Світового Банку.

Наразі доопрацьований, за результатами функціонування зазначеної робочої групи, до другого читання проект Закону перебуває у Комітеті з питань економічної політики Верховної Ради України. Крім того, редакцію законопроекту розміщено на офіційному сайті Верховної Ради України 02.06.2009.

Станом на сьогодні у Мінекономіки відсутня інформація щодо дати розгляду законопроекту на пленарних засіданнях Верховної Ради України.

Слід зазначити, що прийняття Закону забезпечить подальше функціонування системи державних закупівель спрямоване на підвищення дієвості механізму закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти, забезпечення прозорості та зростання ефективності використання державних коштів, підвищення рівня конкуренції у цій сфері з урахуванням міжнародного права, зокрема законодавства Європейського Союзу та норм і правил Світової організації торгівлі.

Іншою не вирішеною проблемою поки що залишається проблема збору повної та достовірної інформації щодо здійснення замовниками закупівель за державні кошти, особливо інформації щодо закупівель, які не підпадають під дію Положення.

Без зазначеної інформації неможливо скласти повну картину стосовно напрямів та ефективності використання державних коштів.

З метою удосконалення порядку обліку процедур закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти Міністерством запропоновано Держкомстату включити до форми державного статистичного спостереження № 1 – торги (тендери) нову графу - "Закупівлі без застосування процедур", в якій передбачається враховувати обсяги державних закупівель, що не підпадають під дію Положення. Держкомстат повідомив, що запропоновані Мінекономіки зміни будуть враховані починаючи з 2010 року.

Водночас з метою посилення контролю за витрачанням державних коштів та отримання повної інформації щодо обсягів державних закупівель, Міністерство зобов'язує замовників подавати копії укладених договорів стосовно закупівель, проведених у 2009 році відповідно до окремих рішень Кабінету Міністрів України за процедурою закупівлі в одного учасника без погодження з Мінекономіки, а також без застосування тендерних процедур, передбачених Положенням. Слід зазначити, що на даний час до Мінекономіки надійшло 164 копій укладених замовниками відповідних договорів на загальну суму 1 669 942 тис. гривень. Крім того, за інформацією Мінпаливенерго загальна сума договорів, укладених АЕК "Київенерго" та НАК "Нафтогаз України" відповідно до окремих рішень Кабінету Міністрів України, становить 3 667 080 тис. гривень. Копії зазначених договорів буде подано до Мінекономіки пізніше.

Поряд з цим одним із шляхів удосконалення системи державних закупівель Мінекономіки вбачає запровадження електронної системи управління державними закупівлями, що дозволить значно підвищити прозорість та ефективність проведення конкурентних процедур закупівель, а також зменшити негативний вплив бюрократизму, протекціонізму та суб'єктивізму під час вибору переможців тендеру.

Одним з перших кроків, що планується зробити Мінекономіки на шляху до створення в Україні системи електронних закупівель, є розширення функціональних можливостей веб-порталу "Державні закупівлі", зокрема, запровадження практики розміщення замовниками на веб-порталі річних планів та звітів про здійснення процедур закупівель.

Однак слід зазначити, що Положенням не передбачена вимога щодо обов'язкового розміщення зазначених документів на загальнодержавному веб-порталі з питань державних закупівель, тож для запровадження такої норми необхідно внести відповідні зміни до Положення.

Розвиток системи державних закупівель, створення умов для її ефективного функціонування, підвищення рівня конкуренції в цій сфері та забезпечення її прозорості є пріоритетним напрямом діяльності Мінекономіки.